

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Збірник матеріалів

**XXVII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

20 лютого 2025 року

Київ 2025

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2025. 385 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 7 від 26.02.2025)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, доктор політичних наук, професор;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 20 лютого 2025 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

згуртованості та міжнародної підтримки може стати потужним фундаментом для успішного повоєнного відновлення.

Література

1. Юрків Ю. Від руїн до світового лідерства в економіці. Електронний ресурс. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2022/06/27/688588/>
2. Дідик А. М., Погорелов Ю. С. Міжнародний досвід післявоєнного розвитку економіки: уроки для України. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку* № 1 (9), 2023, с. 269-282.
3. Железняк Я. 5 історій економічного успіху після війни: світовий досвід для України. 2022. URL: https://lb.ua/economics/2022/04/13/513199_5_istoriy_ekonomichnogo_uspihu_pislya.html
4. Іванов С. В. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. *Економіка України*. № 1 (686)., 2019, С. 75–89.
5. Новіков В. Яка модель для відновлення економіки після війни потрібна Україні. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2022/03/16/684116/>

Марена Тетяна,
кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи,
професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,
Маріупольський державний університет

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Формування систем національної економічної безпеки в країнах світу сьогодні відбувається в умовах як переосмислення підходів до самого сприйняття феномену безпеки національної економіки та її складових (макроекономічної, виробничої, фінансової, інвестиційно-інноваційної, продовольчої, демографічної тощо), так і кардинальної модифікації та динамічних змін у переліку ризиків та загроз безпеці. При цьому усе більш впливовими чинниками формування безпекового середовища стають виклики, пов'язані із поглибленням глобальних трансформацій, зростанням екзогенності процесів формування національної економічної безпеки. Нові умови формування безпекового середовища викликають необхідність пошуку, обґрунтування та застосування новітніх підходів до забезпечення економічної безпеки. Одним із таких підходів є застосування у зовнішніх

відносинах засобів «м'якої сили», до яких у тому числі належать інструменти економічної, зокрема фінансової дипломатії.

Зростання необхідності та доцільності використання можливостей економічної дипломатії як засобу забезпечення національної безпеки обумовлено, по-перше, безпрецедентним розширенням спектру зовнішніх загроз безпеці та зростанням їх впливовості на середовище національної безпеки; по-друге, розширенням кола учасників міжнародної економічної взаємодії та зростанням впливу на перебіг економічних процесів (як на національному, так і на міжнародному рівнях) недержавних акторів – міжнародних компаній, міждержавних установ. У свою чергу, актуальність впровадження у практику забезпечення економічної безпеки інструментарію фінансової дипломатії пов'язана з фінансовим характером багатьох сучасних викликів безпеці (надмірна фінансіалізація економіки, формування нових центрів глобального фінансового впливу, зростання нерівномірностей у просторовому та галузевому розподілі фінансових активів, загострення боргових проблем, нелегальна міграція капіталу тощо).

Фінансова дипломатія є відносно новим феноменом і об'єктом наукових досліджень, який переважно розглядався як один з інструментів економічної дипломатії у сфері зовнішньої політики. Кравчук Н. і Луцишин О. зазначають, що «економізація зовнішньої політики та створення нового наукового напрямку – економічної дипломатії – стало однією із важливих складових дипломатичної діяльності, а також окремою сферою досліджень [1, с.134]. Економічна дипломатія стає універсальним механізмом узгодження економічних інтересів держав і врегулювання суперечок у сфері міжнародних економічних відносин [4, с. 111], розширюючи «класичний дипломатичний інструментарій формування зовнішньої (у тому числі економічної й фінансової) політики окремих акторів» у міжнародних відносинах [1, с. 134].

Попри те, що фінансова дипломатія безумовно є складовою економічної дипломатії, сьогодні її можна розглядати й як самостійну сферу та категорію дипломатії. Як підкреслює Шаров О., «фінансові аспекти економічної дипломатії настільки багатогранні, ... що дипломатична діяльність держави та інших зовнішньоекономічних акторів щодо міжнародних фінансових організацій і великих транснаціональних фінансових установ поступово перероджується в окремий напрям сучасної економічної дипломатії – фінансову дипломатію» [5, с. 188]. При цьому Кравчук Н. і Луцишин О. пояснюють можливість розгляду фінансової дипломатії у якості специфічної галузі сучасної дипломатичної діяльності глобалізацією і транснаціоналізацією бізнесу, зростаючою активністю недержавних акторів та розвитком інформаційно-комунікаційних технологій [1].

Водночас, безперечним є тісний зв'язок між категоріями фінансової дипломатії та економічної безпеки. Цей зв'язок, передусім, проявляється у акцентах на національних економічних інтересах та конкурентоспроможності національної економіки. Так, згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, «економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання» [2]. У Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року зазначається, що «забезпечення національних економічних інтересів вимагає формування і реалізації стратегічного курсу у сфері забезпечення економічної безпеки, спрямованого як на стале нарощення конкурентоспроможності економіки України, так і на поступове зміцнення економічної стійкості та відповідно невразливості національної економіки до зовнішніх і внутрішніх загроз» [3].

Аналогічні акценти присутні й у змісті фінансової дипломатії, яка розглядається як «основа формування економічного іміджу держави, інститут просування її національних інтересів, форма політичного впливу й реалізації зовнішньоекономічної політики держави, де переплітається величезна різноманітність інтересів і протиріч і, передусім, щодо співпраці й суперництва в системі міжнародних відносин» [1]. Основні складові системи фінансової дипломатії – інструменти (фінансові санкції та стимули, міжнародна фінансова допомога, механізми реструктуризації заборгованості, спільні дії щодо подолання фінансових криз тощо) та об'єкти (інвестиційні, боргові, бюджетно-фіскальні відносини) – прямо пов'язані з формуванням фінансової складової безпеки національної економіки.

Отже, фінансова дипломатія як відповідь на сучасні трансформації безпекового середовища органічно доповнює і розширює інструментарій забезпечення національної економічної безпеки, особливо з урахуванням зростаючого впливу зовнішніх викликів та загроз безпеці.

Література

1. Кравчук Н., Луцишин О. Фінансова дипломатія у міждисциплінарному дискурсі. *Світ фінансів*. 2021. № 2(67). С. 129-145. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1442/1448>
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року»: Указ

4. Рокоча В.В., Горбачук О.І. Місце економічної дипломатії в системі економічної безпеки держави. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. № 2 (54). С. 110-118.

5. Шаров О.М. Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи: монографія. Київ: НІСД, 2019. 560 с.

Омельченко Володимир,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та фінансів
Маріупольський державний університет;
Омельченко Ганна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин
Маріупольський державний університет

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ПОВОЄННИХ ДЕМОГРАФІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Міжнародна міграція населення є результатом різних соціально-економічних та політичних факторів, таких як пошук кращих умов життя, політичні конфлікти, економічні можливості та інші. Цей процес включає переміщення людей через кордони для праці, навчання, сімейні обставини або політичні причини. Міграція має значний вплив на економіку країн-донорів, оскільки вони втрачають кваліфікованих працівників та людський капітал. З іншого боку, країни-імпортери населення зазнають впливу на свої ринки праці, соціальні системи та культурний ландшафт через прихід мігрантів. Міжнародна міграція також змінює демографічну структуру країн, що може викликати дисбаланси в пенсійних та соціальних програмах.

Україна з моменту набуття незалежності завжди відзначалася активною участю у міжнародних міграційних процесах, як це свідчать великі обсяги її зовнішньої міграції та високе місце у рейтингу країн за обсягами міграційного обороту (8-е місце за даними 2020 року). За висновками експертів та проведеного кореляційного аналізу, результати розрахунків показників міграції підтверджують існування значущого зв'язку (коефіцієнт